

GERDA von MICKWITZ

Mässling

Ur *Synd. Noveller av det moderna genombrottets kvinnor*. Red. Birgitta Ney (1993). Först publicerad i tidskriften *Framåt* 1886.

Unga professorskan Löwe var mycket sjuk. Mässling — sade man. Och »mässling« telegraferades det till hennes far, grosshandlare Erikson i -stad.

Dagen efter telegrammets avsändande anlände grosshandlarens svägerska, fröken Emmy Lind. Det var hon, som efter hans hustrus tidiga död förestått hans hus och uppfostrat hans dotter, hans enda barn.

*

Telegrammet hade kommit helt oväntat. Fröken Lind tog emot och öppnade det.

Mässling ... Hon gick till sin svåger. Mässling — hon hade ju haft mässling redan som barn. Man kunde väl icke ha mässling två gånger. Det måste vara ett misstag ...

Hon såg ånyo i det öppna telegrammet. Nej, där stod mässling. Klart och tydligt: »Sigrid sjuk. Mässling. Icke farligt.«

Icke farligt. Det var nu åtminstone bra. Men resa dit ville hon ändå.

Grosshandlaren satt och skrev: »Nå Emmy« — han såg upp, »vad har du där? Ett brev från Sigrid?«

»Nej — ett telegram.« Hon räckte det åt honom.

Grosshandlaren blev litet blek och tog uti bordet: »Ett telegram? — Är hon — sjuk?«

»Ja — mässling.«

Hon stod och såg på sin svåger, medan han läste. Han läste mycket långsamt med läpparne hoptryckta och rynkade ögonbryn.

»Nå, Gustaf, kan du begripa det? Sigrid hade ju redan som barn mässling. Kan man få den två gånger? Somliga påstå det.« —

Han teg fortfarande, och stirrade på telegrammet.

»Jag far naturligtvis genast dit«, fortfor hon, »jag vill själv sköta henne.«

Han lade långsamt ihop telegrammet och rynkade alltjämt ögonbrynen: »Ja, det är ... väl det bästa ... som kan göras ...« Han såg frånvarande ut.

Så såg han med ens upp: »Du vill resa till Sigrid? Varför det? Det är nu alldeles onödigt! För resten är det ju ej heller farligt.« —

»Nej«, sade fröken Lind bestämt, »men om det nu är farligt eller icke så reser jag i alla fall. I afton — med nattåget.«

Grosshandlaren kände sin svägerska. Det var icke värt att komma fram med vidare invändningar. Han teg.

Samma afton reste fröken Lind. Och morgonen därpå fick grosshandlaren ett brev från sin svärson. Ett långt, utförligt brev, som lugnade honom.

Professorn skrev, att läkaren trodde, att sjukdomen kunde hävas. I alla fall finge man hoppas det bästa.

Grosshandlaren kände sig mycket lättad. Han hade icke just kunnat sova på hela natten — av oro. Det hade ändå varit en förb-t obehaglig historia ...

*

Professorn var själv icke hemma, men läkaren var inne hos den sjuka. Han kom genast ut i salongen, där fröken Lind väntade.

»Fröken Lind? — om jag icke misstar mig ... Ja, professor Löwe gick just ut. Han — väntade er icke.« — Han var liksom förlägen, talade hastigt och avbrutet.

»Får jag gå in till den sjuka?«

»Gå in?« Doktorn — han var en studiekamrat och god vän till professor Löwe — såg mycket orolig ut. »Det är kanske bättre, att ni icke nu genast går in till henne. Hon är så svag — nervös ... Det kunde uppröra henne ... Kanske vi invänta professors återkomst. Han såg på henne över kanten av sina guldbågade glasögon.

»Är hon sämre?« sporde fröken Lind hastigt.

»Nej — nej — vi kunna hoppas det bästa. Tvärtom har en vändning till det bättre inträtt. Men ändå« — han

fortfor att se på henne med en underligt nyfiken prövande blick. »Det är ... mässling ...« sade han.

»Jag vet.«

Läkaren såg ut liksom han känt en lättnad. »När mässlingen utbryter vid hennes år, så vill den gärna bli svår«, förklarade han.

I detsamma kom professorn.

Han var en lång, ståtlig karl med ett fint, något blekt ansikte och mörkt hår och skägg. Hållningen var ledig, uttrycket i de djupa, halvt beslöjade ögonen svårmodigt. Det låg någonting sällsamt tjusande över hela uppenbarelsen ... Han var en stor fruntimmerskarl, och för resten omtyckt utav alla, som kommo i beröring med honom — män och kvinnor.

Han växlade en snabb blick med läkaren, som gjorde en nästan omärklig, nekande rörelse med huvudet.

»Tante Emmy« — han kom emot henne med båda händerna utsträckta — »att tante nu själv skulle komma! Jag hoppas, att jag inte skrämde er med mitt telegram?«

»Gustav var förut nästan mera skrämmd än jag.«

Professorn klämde underläppen mellan tänderna.

»Var han?« sporde han nästan häftigt. Och så — kort: »Ja — ja — kunde tro det. Men jag har skrivit till honom — lugnande underrättelser.«

Han vände sig till läkaren: »Hur står det till med henne? Ja — vi talas väl vid senare. Jag går nu och förbereder Sigrid på det kära besöket. Du väntar väl så länge?«

I rummet, där den sjuka låg, var det skumt.
Gardinerna voro tätt åtdragna. Men luften var ren — något kylig och i kaminen brann eld. Sängen stod uppe i andra ändan av rummet.

Professorn stannade på tröskeln: »Sover du, Sigrid?«

Han såg i halvmörkret, att hon vände på huvudet.

»Nej.« —

»Tante Emmy har kommit.«

»Har hon?«

»Vill du — se henne?« Det kom dröjande.

»Varför icke?«

Han tog några steg inåt rummet: »Jag telegraferade ...
igår ...«

»Gjorde du?«

»Att du har mässling.« — Han sade det snabbt, och såg spanande bort mot sängen.

Hon låg utan att röra sig.

»Jaså«, sade hon blott.

»Ja, det ... det är ... jag hoppas att ...«

Han hade, medan han talade, långsamt kommit över golvet och stod nu bredvid sängen: »Du är ju med om att det förblir så.« —

Hon vände sina ögon mot honom. De lågo djupt insjunkna i ögonhålorna.

»Vad vill du mer?« frågade hon med en skymt av otålighet i rösten.

»Det är alltså mässling? — Du tycker ju som jag, att det är bäst.« —

»Jaså — det var bara det, du ville.« Det blev en paus. Så vände hon åter bort huvudet: »Ja, det förstås. Vartill skulle det tjäna att tala om sanningen? Vad tror du dessutom, att tante Emmy skulle förstå av *sådant* — och för resten.« — Hon mumlade någonting, som han icke förstod. Så sade hon trött: »Du kan be henne stiga in.«

»Tack — min vän.« — Han ville fatta hennes hand, men hon drog undan den. — »Som du vill«, mumlade han.

Han stod ännu en stund och stirrade på hennes bleka ansikte. Han rörde huvudet oroligt fram och åter ... gned händerna mot varandra ... men det, som han ville säga, kom icke fram. Så ryckte han på axlarna, vände sig hastigt bort och gick ut.

Doktorn stod redan påklädd i tamburen: »Nå, hur fann du henne?«

»Jag vet inte riktigt. Oförändrad.« —

»Du har ingen orsak att vara orolig, Magnus. Vi hava vunnit spelet. Hon kan bli fullkomligt återställd. Fullkomligt.« —

»Kan hon? Är du säker på din sak?« Det gick som en blixtnö över hans ansikte. Han fattade läkarens hand och kramade den: »Är du säker?«

»Det råder intet tvivel. Giftet är lokaliserat.«

»Du vet icke, hur svårt jag har haft det! Tanken, att det var jag som —«

»Förstår, förstår. Men du rådde ju egentligen icke för det. Hur kunde du veta? — Det var otur — ingenting annat.«

»Ja, ja — men ändå.« — Han drog ett djupt andetag.

»Jag är så glad«, sade han: »Vet hon det redan?«

»Ja, jag sade det i dag.«

»Om hennes sinnesstämning nu bara —« Det var som en ofrivillig suck.

»Det kommer nog med tiden. Bara hon blir van att ta hela saken mera naturligt, som en olycklig tillfällighet ...«

»Tror du?« sporde han häftigt.

»Ja, det är jag säker på.«

Men när läkaren gick ner för trappan såg han fundersam ut. Kvinnorna voro oberäkneliga, och det fanns sådana, som icke togo reson. Han hade redan förut ett par dylika fall i sin praktik ... »Dålig uppfostran — för överspända ...« mumlade han. Så gled ett leende över hans ansikte ...

»Satans karl att vara kvick!«

Han tänkte på vad docenten Falk sagt i klubben, när det talades om professorskan Löwes »mässling«:

»För f-n äkta makar måste ju dela *allt* vet jag, lust och nöd, som prästen sade.« — Och så hade han gnolat — medan han slog takten med foten:

Med varann, med varann i lust och nöd,
Med varann, med varann i liv och död.

Erik Falk var en av stadens bästa sångare och största snobbar och intim vän till professor Löwe. —

Fröken Lind hade fått upp gardinen, åtminstone ena hörnet: »Jag kan ju alls icke se dig.«

»Det lönar icke heller mödan.«

Nu trängde vårsolskenet i en glänsande ström in i det mörka sjukrummet, och fram till sängen.

Fröken Lind slog ihop händerna: »Kära ... huru du ser ut!«

»Det tar på en att vara gift«, sade Sigrid Löwe och log. Den gamla fröken stod och såg på henne. Hon tyckte icke om detta leende, hon tyckte icke om sin systerdotter. Det var uti allt, vad denna sade och gjorde, någonting, som på samma gång irriterade och gjorde henne tung till sinnes. Någonting apatiskt — nästan cyniskt. — —

Men det var väl endast sjukdomen, som så tog på nerverna ...

*

Sigrid Eriksons mor hade dött, innan barnet ännu fyllt ett år. Sedan dess hade hennes uppfostran letts av fröken Lind.

Fröken Emmy Lind hörde till den gamla skolan. Uppoffrande och god, tänkande endast på andras trevnad — men med stränga, sunda principer och mycket bestämda åsikter i allt — särskilt uti det, som vidkom uppfostran. Hon hade idealet för en ung flicka mycket klart för sig, och visste precis, huru hon ville ha sin systerdotter. Och hennes konsekvens och aldrig tröttnande vaksamhet hade

krönts med glänsande framgång. Sigrid hade blivit sådan som hon ville hava henne.

Sigrid Erikson var en vacker flicka. Lång och smärt, med spåda, runda lemmar och ett fint ansikte med rosig hy och stora, klara barnaögon. Hon var mycket beundrad och firad. Herrarne tyckte, att hon såg så »retande jungfrulig« ut, så frisk och ren.

Men till fröken Linds glädje visade sig Sigrid oberörd utav all den hyllning, som ägnades henne. Den gamla fröken hade mycket ogärna sett, att hon förälskat sig uti någon av de unga herrarne, som slogo för henne. Visst hade hon ju uppfostrat Sigrid till det högsta, en kvinna kan nå, hennes egentliga kall — det, att bliva maka och mor, men hennes make skulle också vara henne värdig. Litet äldre, solidare — så att han kunde vara henne ett stöd i alla livets skiften. Fröken Lind älskade den gamla bilden: en kraftig trädstam och en späd murgrönsranka.

Hon hade också aktat Sigrid, så att hon icke fått läsa de där moderna böckerna, som endast grävde i smutsen och med sina otäcka, oblyga bilder grumlade en ung flickas rena själ. Hennes lektyr bestod huvudsakligast uti översättningar av engelska författarinnors arbeten och de äldre skaldernas verk: Runeberg, Tegnér, Topelius etc. Det var böcker, som lämpade sig för unga flickor. God, ren själaspis, som höjde och renade tanken och verkade förädlande ...

På detta sätt blev Sigrid Erikson förberedd till äktenskapet och livet.

Hon var nitton år gammal, när professor Magnus Löwe kom till -stad.

Han hade en syster som var gift med en högre ämbetsman där, och han ämnade stanna hos henne någon tid — för att vila. Onda tungor påstodo, att det icke var så mycket vila som en rik hustru han behövde. Och i trakten där -stad låg, bodde landets största kapitalister.

Han gjorde naturligtvis snart bekantskap med grosshandlare Erikson — en av de rikaste.

Magnus Löwe var icke mera alldeles ung. En karl på slutet av trettioalet, vacker, fin, bildad, med ett ridderligt aktningsfullt sätt mot fruntimren — också mot äldre fruntimmer — och en flytande talförmåga. Och aldrig voro de ämnen han valde banala, liksom de icke heller ens närmade sig gränsen för det otillständiga och tvetydiga. Det var detta, som särskilt anslog fröken Lind. Hon hade ett fint öra för allt som var opassande.

Så hörde hon honom en gång — i starka, bestämda ordalag — yttra sig om den nyare litteraturen. Att gräva i smutsen — försvagade den allmänna sedlighetskänslan — se där, vad man gjorde! — Han var en av dem, som undertecknat en petition i syfte att få censuren att strängare inskrida mot dessa alster av en fördärvad tidsanda ...

Ifrån det ögonblicket hade han vunnit fröken Linds hela sympati.

Att han genast förälskat sig i Sigrid, det var henne klart, det dröjde icke länge, så såg hon, att Sigrid också besvarade hans böjelse.

Hon hade sina små kännetecken. Sigrids böcker voro alltid uppslagna på de ställen där det stod om kärlek, och hon hade börjat älska att sitta ensam i skymningen och drömma ... helst framför kaminen ... Hennes forna sysselsättningar och små arbeten roade henne icke mera. Uttrycket i hennes ögon hade fördjupat sig, och hennes sätt hade blivit nervöst, ofta oroligt ...

Fröken Lind beslöt att tala med sin svåger.

Grosshandlaren satt i stora länstolen i förmaket, där han brukade ta sin eftermiddagslur. Han hörde på henne med stor uppmärksamhet.

»Är du säker på din sak?«

»På deras känslor? Ja, det kan du lita på.«

»Det skulle visserligen vara ett gott parti« —

Grosshandlaren såg fundersam ut.

Fröken Lind blev förvånad. Hon hade väntat att se honom förtjust, ty han var äregirig, och Magnus Löwe var ett briljant parti. —

»Jag förstår dig icke, Gustaf. Visst är det svårt att skiljas från sitt enda barn, men en gång måste det ändå ske. Och en bättre make än professor Löwe kan Sigrid icke finna.«

Grosshandlaren såg från sidan på henne.

»Ne-nej« — sade han långsamt och skakade den kallnade askan från cigaretten: »Icke just.«

Medan fröken Lind ännu en gång utlade alla fördelarne av denna förbindelse, satt grosshandlaren och blåste täta rökmoln omkring sig. Småningom kröp ett litet

småleende fram i mungiporna. Han drog ihop ögonbrynen och såg med halvslutna ögon bort till sin svägerska.

»Ja — käraste du — allt det där vet jag lika bra som du —« han gjorde en otålig rörelse: »— men — för f-n — icke kan man tala med fruntimmer om sådant där!«

»Om det finns ett område, där kvinnan är och bör vara fullt hemmastadd, så är det väl kärlekens«, sade fröken Lind.

»Nej — för f-n! — det är det då icke!« sade grosshandlaren och slog handen i bordet. — »Det vore minsann också alldeles överflödigt. Fruntimmer behöva icke veta allt. Men det är icke värt att på allvar tala om en sak, som kanske endast är ett hjärnspöke. Och jag är sömnig —«

Men när fröken Lind hade gått, låg grosshandlaren klarvaken och stirrade framför sig.

Det var icke första gången han tänkte, att det möjligtvis kunde bli ett par utav hans dotter och professor Löwe. Det vore verkligen ett briljant parti för Sigrid. Magnus Löwe var en storhet inom den lärda världen, hans namn var känt utom landets gränser.

Dessutom var han av god familj. Om bara icke —

Grosshandlaren reste sig och slängde den utbrända cigaretten bort mot kakelugnen. Om bara icke den förb-de sjukdomen vore! —

Samma dag — senare mot aftonen — bad professor Löwe om ett samtal i enrum med grosshandlare Erikson. Och under detta samtal begärde han Sigrids hand.

Grosshandlaren hade hela eftermiddagen haft tid att tänka över sitt svar. Och han hade fattat sitt beslut.

Det var icke värt att bry sig om det som sades om professor Löwe. Dessutom hade han väl nu sluppit från sin sjukdom efter den kur, han genomgått i Aachen. Ett sådant parti erbjöd sig för resten icke alla dagar, och att avvisa det för en sådan — bagatell — —

Ordet hade halvt ofrivilligt glidit in i hans tankar, och fast han i början nästan litet skämdes för det, så slapp han icke ifrån det. Det återkom beständigt.

Nej, om man började med att vara nogräknad i sådana saker ... ett halvt leende kom över hans ansikte ... då finge flickan väl evigt sitta ogift. Hans eget samvete var icke alldeles rent i det avseendet, och ändå hade allt gått bra i hans äktenskap. Och dessutom älskade Sigrid professor Löwe. Han hade icke rättighet att göra sitt barn olyckligt.

Det var en obehaglig eftermiddag. Lova kunde han icke alls ... men om Sigrid nu själv ville — han reste sig beslutsamt — *han* hade ingenting att invända däremot. — Han tog emot professorn med utsökt älskvärdhet. Professorn föredrog sin sak bra. Lugnt och enkelt, med en värdig innerlighet i rösten.

»Ja« — grosshandlaren stod borta vid fönstret —
»avgörandet beror naturligtvis på Sigrid själv.«

Professorn strök med ett småleende över sitt välvårdade mörka skägg. »Jag har alltså ert samtycke — herr grosshandlare?«

Deras blickar möttes. Det såg nästan ut, som fadern velat fråga någonting — det kom ett oroligt uttryck över

hans drag — men han uttalade det icke. Han räckte i stället raskt fram sin hand.

»Ja, det har ni herr professor.«

En varm, dröjande handtryckning, medan deras ögon vilade i varann med en djup, fast blick. Därpå sade professorn:

»Tack! I morgon vill jag tala med Sigrid. Mitt öde ligger nu endast i hennes händer.«

*

Så hade Sigrid Erikson blivit gift.

